

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Måsøval Settefisk AS
7266 KVERVA

Vår dato: 02 JAN 2012
Vår ref.: NVE 200903149-24 km/pbr
Arkiv: 313/117.2Z
Deres dato: 18.08.2009
Deres ref.:

Saksbehandlere:
Pernille D. Bruun, 22 95 99 14
Frank Jørgensen, 22 95 94 31

Måsøval Settefisk AS – Søknad om fortsatt stenging av Laksåvassdraget for oppgang av anadrom laksefisk i Laksåvassdraget, Hitra kommune i Sør-Trøndelag

Vi viser til søknad av 18.08.2009 om tillatelse etter vannressursloven § 8 til vannuttak, reguleringer og opprettholdelse av fiskesperrer i Laksåvassdraget. Måsøval Settefisk AS avdeling Laksåvika har en tillatelse fra Fiskeridirektoratet til en produksjon på 500 000 sjødyktig settefisk. Det er søkt om en økning til 3 mill. sjødyktig settefisk.

NVE har behandlet søknaden om vannuttak og reguleringer i egen sak og fattet vedtak som blir oversendt sammen med dette vedtaket til som gjelder søknaden om fortsatt stenging for oppgang av anadrom laksefisk i Laksåvassdraget.

NVE har gitt tillatelse til at Laksåvatnet og Langvatnet-Eklingdalsvatnet kan reguleres med henholdsvis 2,5 og 3,5 m. Det er gitt tillatelse til et nærmere angitt vannuttak. Vi viser til vilkårene i konsesjonen.

Post 5 i vilkårene forvaltes av fylkesmannen og gir hjemmel for pålegg om tiltak for å sikre oppgang av anadrom laksefisk i Laksåa og videre oppover i vassdraget forbi/over dammene i Laksåvatnet og Langvatnet. Adgangen til å kunne pålegge Måsøval Settefisk AS slike tiltak forutsetter at NVE ikke gir tillatelse til å holde vassdraget stengt for oppgang av anadrom laksefisk.

Bakgrunn/vurderingsgrunnlag

Måsøval Settefisk AS har 18.08.2009 søkt om tillatelse til reguleringer, vannuttak og opprettholdelse av fiskesperre i Laksåvassdraget etter § 8 i vannressursloven. I dette vedtaket er det den funksjonen dammene i Laksåvatnet og Langvatnet har som fiskesperre som blir vurdert.

Vi har i det følgende gjengitt de delene av søknaden og høringsbrevene som gjelder fiskebestander, elvemusling og alternativer til fortsatt opprettholdelse av dammene som fiskesperrer.

E-post: nve@nve.no, Internett: www.nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Telefaks: 22 95 90 00

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Drammensveien 211
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER
Telefon: 72 89 65 50

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK
Telefon: 76 92 33 50

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG
Telefon: 33 37 23 00

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE
Telefon: 57 83 36 50

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR
Telefon: 62 53 63 50

Referert fra søknaden av 18.08.2009:

"Fiskesperre

Eksisterende fiskesperre i form av en demning er etablert i 1980 ved utløpet av Laksåvatnet. Det har antagelig vært demning ved utløpet av Laksåvatnet før den tid i forbindelse med tømmerfløting. Det har tidligere vært sagbruk ved utløpet av Laksåvassdraget. (...)"

"Det er avgjørende viktig for selskapets drift at en fortsatt kan hindre oppgang av anadrom fisk til selskapets vanninntak. Dersom fiskesperra må fjernes vil det medføre økt smittefare og betydelige kostnader vedr bygging og drift av desinfiseringsanlegg for inntaksvann. Etter selskapets oppfatning vil fiskesperra ikke berøre allmenne interesser i slik grad at de overstiger de kostnader og den risiko som selskapet påføres ved å fjerne fiskesperra. Måsøval Settefisk søker derfor om å få opprettholde fiskesperra ved utløpet av Laksåvatnet."

(...)

"2.7 Alternative utbyggingsløsninger

UV-behandling

UV-behandling av inntaksvann som alternativ til å opprettholde fiskesperre:

Selskapet har vurdert kostnader, fordeler og ulemper med etablering av teknisk anlegg for UV-behandling av inntaksvann som alternativ til å opprettholde fiskesperren.

Kostnader, fordeler og ulemper med UV-behandling av inntaksvann

Kostnader: Samlede investeringskostnader med UV anlegg med tilhørende filtreringsanlegg med tilstrekkelig kapasitet anslås til ca kr 5,0-5,5 mill. Årlige driftskostnader anslås til ca 500.000. I tillegg kommer ombygging av demningen i Laksåvatnet med laksetrapp.

Fordeler: Fiskesperren kan fjernes, og det kan bli mulig for sjøvandrende fisk å komme opp i vatnet.

Ulemper: UV- anlegg for desinfisering av inntaksvann vil aldri medføre 100 % sikkerhet for at sykdomsfremkallende patogener fjernes eller drepes. På grunn av innhold av finpartikler og høyt fargetall vil dette i større grad gjelde UV-behandling av ferskvann enn av sjøvann. Selv om UV-anlegget overdimensjoneres vil det derfor være risiko for at sjøvandrende fisk i vannkilden vil medføre sykdomssmitte i anlegget. Sykdom i settefiskanlegg medfører generell risiko for at sykdomssmitte spres til flere matfiskanlegg. I området er det relativt stor matfiskproduksjon. Spesielt i en slik region vil det medføre stor risiko å tillate oppgang av laksefisk i vanninntaket til settefiskanlegget.

Andre alternativer

Resirkulering: Deler av anlegget er klargjort for resirkulering. Søker mener imidlertid at teknologien ikke er driftssikker nok enda. Selskapet vil følge med på utviklingen og vurdere slike systemer fortløpende.

Sjøvann: Den kjemiske sammensetningen av vannet til anlegget er ikke av en slik kvalitet at vannet bør blandes med sjøvann."

(...)

"3.5 Fisk og ferskvannsbiologi

I forbindelse med konsesjonssøknaden av vannuttaket til produksjon av settefisk hos Måsøval Settefisk AS ble bestanden av elvemusling i Laksåvassdraget kartlagt. Det var i tillegg ønsket å kartlegge gytebestanden av ørret, og eventuelt andre arter i vassdraget.

Lokale initiativtakere har undersøkt fiskebestanden i Langvatnet og Laksåvatnet. Det var en tett bestand av småfallen ørret (rundt 100 g). Det ble funnet mye parasitter (bendelorm og måsemark) i fisken. Det ble ikke funnet røye i noen av vatna.

Elvemusling ble kun funnet i Sloelva mellom Langvatnet og Laksåvatnet. I de andre bekkene var det lite vann og uegnet bunnsubstrat for elvemusling. Hele Sloelva ble undersøkt, og det ble funnet i alt 42 individer. Sloelva er ca 500 m lang. Elvemuslingen var til stede på en 100 m lang sammenhengende strekning og stod i grupper på 1-5 individer. Tettheten i området med elvemusling var 0,11 ind/m². Tetthet av elvemusling for hele Sloelva er på 0,02 ind/m². Dette er en veldig lav tetthet. Bestanden av elvemusling er forgubbet da den minste muslingen som ble funnet var 99,7 mm. Det var heller ingen muslinglarver på ørret yngelen, noe det burde vært på den tiden av året.

Tetthet og artsfordeling av fiskeyngel i elvene/bekkene ble undersøkt i perioden 24-25. mai 2009. Det var lav til svært lav tetthet av ørret i vassdraget. Det var noe ål i Sloelva og Jakopsdalbekken. Det var ingen vandringshinder for fisk i Jakopsdalbekken eller i Tverråa. Det ble funnet lite årsyngel i hele vassdraget. Det ble funnet noen ved innløpet og utløpet av Jakopsdalbekken og et par stykker i Sloelva. Lengdefordelingen av yngelen viser at ettåringene manglet totalt i alle bekkene. Toåringene var sterkest representert, mens det var noe mindre treåringer. Det vises også til rapport fra Aqua Kompetanse AS (Vedlegg 5).

Før det ble bygget demninger i Laksåvatnet og Langvatnet ville det ikke ha vært noen naturlige fiskesperrer på vei opp til verken Setervatnet eller Ytre Laksåvatnet.

Søker mener driften av settefiskanlegget ikke vil influere på fisk og ferskvannsbiologi i forhold til dagens drift. En økt regulering av vatna overfor Sloelva kombinert med minstevannsføring i Sloelva vil etter all sannsynlighet gjøre forholdene bedre for elvemusling i elva. Dette vil også gi bedre forhold for fisken i Sloelva. En økt regulering av vatna og økt vannuttak vil gi lengre perioder uten vannføring i Laksåa som går fra Laksåvatnet til sjøen. På denne elvestrekningen er det allerede gjort så store inngrep at denne reduksjonen ikke bør ha noen betydning."

Advokat Hallan skriver i brev av 02.07.2010 på vegne av Måsøval Settefisk AS følgende:

1. Utredning mulighet for UV-behandling/Ozonering.

Måsøval Settefisk AS har hatt bistand av Artec Aqua til å foreta en nærmere vurdering av mulighetene for desinfeksjon av inntaksvann til settefiskanlegget, derunder vurdering av tekniske installasjoner.

Vedlagt følger rapport av 28. juni 2010 med underliggende dokumentasjon for kostnader.

Som det fremgår har Artec Aqua AS slått fast at en tilfredsstillende rensing av inntaksvannet forutsetter både UV-behandling og Ozon-behandling på grunn av høyt fargetall i vannet.

Kostnadene er blitt vesentlig høyere enn hva tidligere antatt i det sum kostnadskalkyle viser et total på kr 22 390 000,-. Dette er imidlertid bare investerings-/etableringskostnadene. I tillegg vil komme svært høye driftskostnader. Anlegget er anslått å bruke ca. 940 Kwt når anlegget er i full drift. I tillegg kommer andre driftskostnader samt også kapitalkostnadene en slik stor investering vil medføre.

I realiteten viser de nye opplysningene at å gjenåpne vassdraget for anadrom laksefisk – som utløser behovet for rensing – vil gjøre hele anlegget økonomisk ulønnsomt. Det vises i den forbindelse også til merknadene under pkt. 4.

2. Eventuell økt regulering av Langvatnet/Laksåvatnet til erstatning for Sætervatnet.

Måsøval opplyser at det er omsøkt en regulering på Sætervatnet tilsvarende 145 000 m³.

Det kan tenkes at alternativet løsninger hvordan man kan få til et slikt volum på allerede regulerte vann:

Alternativ 1

Langvatnet med et areal på ca. 320 000 m² heves ytterligere i forhold til omsøkte regulering med 0,45 m til 2,45 m over dagens demning. Dette gir en ca. beregnet magasinøkning på ca. 144 000 m³.

Alternativ 2

Laksåvatnet med et areal på ca. 122 000 m² heves ytterligere i forhold til omsøkte regulering med 0,5 m. Dette gir en beregnet magasin økning på ca. 61 000 m³. Langvatnet heves ytterligere i forhold til omsøkte regulering med 0,26 m til 2,26 m over dagens demning. Dette gir en beregnet magasinøkning på ca. 83 200 m³. Total magasinøkning i alternativ 2 blir da ca. 144 200 m³.

Ingen av disse alternativene tar hensyn til utvidelsen av overflaten på vatna ved en økning av vannspeilet. Dersom man skal gå videre med vurdering av disse alternativene må det foretas en ny faglig undersøkelse som hensyntar dette. På grunn av ferietid er det ikke mulig å få fremskaffet slike tjenester på kort varsel.

Måsøval opplyser at dersom det blir ansett som en bedre løsning å unnlate inngrep i Sætervatnet mot at dette kan kompenseres lenger ned i vassdraget vil Måsøl Settefisk kunne bidra til å legge til rette for en slik løsning forutsatt at det er teknisk gjennomførbart.

3. Beregning av maksimalt vannbehov

Som utgangspunkt vises det til at beregnet middelvassføring i vassdraget er 63 kbm/min, det vises til opplysninger i saken.

I henhold til produksjonsplan oppsatt etter tilgjengelige vannmengder under tørkeår vil maksimalt vannuttak ligge på ca. 25 kbm/min.

Fra anleggets side er det ønskelig å bruke tilgjengelig vatn ut over dette (som er normalsituasjonen) i det det gir bedre levemiljø for fisken og med de fordeler dette innebærer. Videre vil bruk av ytterligere vatn også gi lavere driftskostnader idet man da slipper tilsetning av

oksygen m.v. I denne forbindelse nevnes av UV/Ozon-anlegg er beregnet etter maksimalt 40 kbm/min i vannuttak.

4. Kostnadsberegninger opprydding m.m.

Med bakgrunn i foretatt vegutbygging og anlegg av steinfylling/kulvert i denne forbindelse, naturlig ras samt også godkjent endring av elveløp over industriområdet vil det i praksis ikke være mulig å gjenskape det opprinnelige elveløpet uten at dette vil medføre svært store kostnader. Det nevnes i tillegg at inntaksledningen til settefiskanlegget også er plastret med stein mot elveløpet for å hindre utgraving, noe som ikke uten videre kan fjernes.

Det er derfor svært vanskelig å kostnadsberegne de endringer som det er forespurt om. I tillegg til de arbeider som er utført har det også naturmessig skjedd store endringer i forbindelse med utrasning i steinhammer og hvor det alt vesentlige av massen er havnet i det opprinnelige elveløp. Det vises i den forbindelse til billedmontasje som ble fremlagt i mitt brev av 27. januar 2010 til NVE i forbindelse med Fylkesmannen i Sør-Trøndelags høringsuttalelse, jfr. bilag 5.

Det kan i praksis kan gjøre en del tiltak på vil være landskapstilpasning, for eksempel med beplantningstiltak eller andre praktiske grep. Dette krever imidlertid også planlegging og vurdering som vårt firma ikke har kapasitet eller innsikt til å klare selv og som det derfor om nødvendig må innehenes faglig forslag på.

Dersom foranstående ikke skulle gi tilstrekkelig belysning av de punkter som var omspurt fra NVE sin side ber jeg vennligst om tilbakemelding idet jeg da vil anmode min part om å søke å fremskaffe ytterligere dokumentasjon.”

Høringsuttalelser

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag skriver dette i brev av 30.12.2009:

(...)

”Miljøverdier i vassdraget

Laksåvassdraget hadde tidligere oppgang av anadrome laksefisk, men denne ble hindret ved oppdemningen av Laksåvatnet etter konsesjonstillatelsen i 1980, til tross for at både Fylkesmannen og Direktoratet for naturforvaltning understreket betydningen av å opprettholde mulighetene for oppgang av laks og sjørret. Det har etter dette ikke vært oppgang av anadrome laksefisk i vassdraget. Damkronen i Langvatnet hindrer oppgang av innlandsørret, mens det ikke er vandringshinder i Tverråa opp til Ytre Laksåvatn eller i Jakobslibekken opp til Sætervatnet. Aqua Kompetanse fant bare lave til svært lave tettheter av ørretyngel i vassdraget, i hovedsak knyttet til nedre del av Jakobslibekken. Laksåvatnet og Langvatnet har likevel betydelige bestander av småfallen innlandsørret (prøvefiske utført sommer 2009 av grunneier). Disse bestandene blir i liten grad utnyttet, og for tiden er fiskeinteressene i vassdraget svært begrenset.

I Sloelva ble det som eneste lokalitet funnet elvemusling, som er en rødlisteart kategorisert som ”sårbar”. Muslingen ble funnet i lite antall på et begrenset område av elva (0,11 ind./m²). Minste musling som ble funnet var 99,7 mm, noe som kan tyde på en bestand i stagnasjon. Det ble ikke funnet muslinglarver på ørret.”

(...)

Fylkesmannens vurdering

Den manglende muligheten for oppgang av anadrome laksefisk utgjør det største miljøproblemet vassdraget. Som nevnt har det tidligere vært oppgang av anadrome laksefisk til Laksåvatnet, med videre oppgangsmuligheter i Tverråa/Ytre Laksåvatnet og i Sloelva opp til Langvatnet, Eklingdalsvatnet og Sætervatnet. Til sammen utgjorde dette stabile muligheter for produksjon av anadrome laksefisk i vassdraget, noe vassdragets navn kan indikere. Det er i senere tid innhentet opplysninger lokalt som går ut på at det før etableringen av fiskesperra var en betydelig oppgang av både laks og sjørret til Laksåvatnet og opp i Tverråa. Dette bryter med de opplysninger som ble gitt av Trønder-Laks i brev av 8. oktober 1984 til Direktoratet for naturforvaltning, hvor det heter at oppgangen av laks og sjørret i vassdraget etter utbyggers mening er minimal.

Funn av elvemusling i Sloelva mellom Laksåvatnet og Langvatnet viser at det ennå finnes en liten bestand av gamle muslinger. Minste musling var knapt 10 cm, en lengde som oppnås først etter 30 — 50 år. Da det ikke er noe som tyder på at dette er en muslingbestand som har innlandsørret som larvevert, er det sannsynlig at dette er en restbestand fra tiden før fiskesperra ble etablert.

Fylkesmannen vil på denne bakgrunn gå inn for at vassdraget på nytt åpnes for oppgang av anadrome laksefisk. Tidligere miljøvurderinger ble åpenbart tatt på feilaktig grunnlag hva angår oppgang av laks og sjørret, og dertil uten kunnskap om elvemusling, som på det tidspunkt var en lite påaktet art. Det skal likevel understrekes at både Fylkesmannen og Direktoratet for naturforvaltning allerede i første konsesjonsrunde understreket betydningen av å opprettholde oppgangsmulighetene for laks og sjørret. Elvemusling er nå en internasjonal rødlisteart, og situasjonen for anadrome laksefisk er betydelig forverret. Særlig gjelder dette sjørret, som i senere år har hatt en markert tilbakegang i alle vassdrag i Midt- Norge, ikke minst i området Hitra - Frøya. Det er derfor av stor betydning at oppgangen av anadrome laksefisk ikke blir hindret til områder hvor det tidligere har vært produksjon. Uansett, miljøvurderinger som ble lagt til grunn for tidligere konsesjonsvedtak 25 — 30 år tilbake, kan ikke være avgjørende når ny og utvidet konsesjon skal behandles.

Hva angår den omsøkte reguleringen av vatna, skal gjeldende regulering av Laksåvatnet på 2,5 meter stå uendret. En tilleggsregulering på 2,0 meter i Langvatnet innebærer en samlet regulering på 3,5 meter, noe som etter Fylkesmannens oppfatning er uakseptabelt. Det gis bare unntaksvis tillatelse til reguleringer ut over 2 meter til formål som dette, og Fylkesmannen vil følgelig ikke gå ut over en samlet regulering på 2,0 meter. Videre skal damkronen i Langvatnet utformes på en slik måte at fiskegangen opp til vatnet ikke hindres.

Fylkesmannen vil ikke gå inn for at ytterligere vatn innen vassdraget skal reguleres, da både Laksåvatnet, Langvatnet og Eklingdalsvatnet allerede er påvirket. Fylkesmannen går derfor inn for at Sætervatnet og Jakobslidalen fortsatt skal holdes uberørt, blant annet på bakgrunn av det her finnes urskog i naturlig suksesjon, innslag av varmekjære lauvtrær og et stort biologisk mangfold i forhold til omkringliggende naturtyper.

Det er for øvrig behov for omfattende opprydding/hogst av neddemt skog etter den tidligere demmingen.

Konklusjon

På bakgrunn av vassdragets miljøkvaliteter for produksjon av anadrome laksefisk, samt muligheten for å kunne opprettholde en levedyktig bestand av elvemusling, er Fylkesmannens primære krav at Laksåvassdraget må åpnes for oppgang av anadrome laksefisk.

Fylkesmannen går inn for at konsesjon kan gis på følgende betingelser:

- Damkronen i utløpet av Laksåvatnet og elveløpet nedstrøms skal utformes slik at fiskegangen ikke hindres. Det skal slippes en minstevannføring som er tilstrekkelig til at fisk kan passere.*
- Langvatnet skal reguleres maksimalt 2,0 meter, inkludert gjeldende regulering. Damkronen og området umiddelbart nedstrøms skal utformes slik at fiskegangen ikke hindres. Det skal slippes en minstevannføring som er tilstrekkelig til at fisk kanpassere.*
- Det skal til enhver tid slippes en minstevannføring til Sloelva på minst 0,34 l/s.*
- Sætervatnet/Jakobslidalen skal holdes utenfor reguleringen.*
- Trær/busker skal fjernes fra reguleringssonen.*

Advokat Tore Hallan har i brev av 27.01.2010 på vegne av Måsøval Settefisk AS kommentert høringsuttalelsene slik:

"Det presiseres at Måsøval Settefisk AS ble eier av anlegget i Laksåvika i 2004. Før dette har anlegget hatt flere forskjellige eiere.

Under Fylkesmannens vurdering i ovennevnte brev anføres at tidligere miljøvurderinger ble "åpenbart tatt på feilaktig grunnlag hva angår oppgang av laks og sjørret". Dette på bakgrunn av at Fylkesmannen i Sør-Trøndelag hevder at det i senere tid er "innhentet opplysninger lokalt som går ut på at det før etableringen av fiskesperra var en betydelig oppgang av både laks og sjørret til Laksåvatnet og opp i Tverråa. Dette bryter med de opplysninger som ble gitt av Trønderlaks i brev av 4. oktober 1984, stemplet innkommet 8. oktober 1984 til Direktoratet for naturforvaltning, hvor det heter at oppgangen av laks og sjørret i vassdraget etter utbyggers mening er minimal.

Det bemerkes at Trønderlaks AS den gang var eier av anlegget.

Fylkesmannen forsøker her å gi et bilde av at tidligere eiere av anlegget har gitt feilaktige opplysninger og at tidligere vedtak fra både miljøforvaltning og andre relevante offentlige instanser har gitt sine tillatelser som bl.a. medførte stenging av vassdraget på feilaktig grunnlag. Dette er å snu saken på hodet idet faktum ikke er slik Fylkesmannen søker å fremstille. Jeg vil med nedenstående gjennomgang av historiske data dokumentere dette.

Trønderlaks AS v/Sivert Grøntvedt m.fl. søkte 31. januar 1980 om etablering av settefiskanlegg. Som vedlegg fulgte et notat fra fiskerirettlederen for kommunene Frøya, Hemne, Hitra og Snillfjord av 13. februar 1980. Dette notat går grundig igjennom vannmagasinene for anlegget. Likeså foreligger også et notat til Sør-Trøndelag fiskeristyre av 28. februar 1980 som omhandler lokalisering og vassdrag, hvor det bl.a. påpekes behov for å bygge demninger. Ingen av disse dokumenter omhandler at vassdraget er viktig for laks/sjørretoppgang eller har produksjon av dette. Fiskeridirektoratet foretar 14. april 1980 utsendelse av søknaden til en rekke høringsinstanser, derunder Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag skriver til Statens Forurensningstilsyn den 19. mai 1980 hvor det refereres til uttalelse fra Sør-Trøndelag fylkeskommune hvor det forutsettes at Laksåelva i perioder vil være tørrlagt. Det anføres videre "at det ikke (er) knyttet spesielle resipientinteresser til denne strekningen, og tørrleggingen skulle da ikke bety vesentlige problemer". Kopi av dette brev vedlegges. Dette er etter det Måsøval Settefisk kjenner til første gang Laksåvassdraget omtales i forhold til hvilken interesse det har som resipient. Denne uttalelsen kommer fra Fylkesmannen selv.

Statens Forurensningstilsyn sender så brev til Fiskeridirektoratet 6. juni 1980 hvor det bl.a. henvises til foran nevnte brev fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og hvor SFT har ingen ting å tilføye.

Fiskerikonsulenten i Midt-Norge (Ingvar Korsen) avgir uttalelse i saken 6. juni 1980 hvor det heter:

"Laksåvassdraget har liten betydning som reproduksjonsområde for laks og sjøaure, og det er små fiskeinteresser hva disse artene angår. En bør imidlertid ikke regulere vassdraget på en slik måte at alle muligheter for oppgang av fisk blir ødelagt, eller på en måte som unødig reduserer verdien av innlandsfisket i vatnet. Vi har ut over dette ingen bemerkninger til at det gis konsesjon."

Fiskeridepartementet ga deretter ved tillatelse 1. november 1980 konsesjon på drift av klekkeri og settefiskanlegg med Laksåvassdraget som forsyningskilde. Det er i vilkårsbestemmelsene for konsesjonen intet pålegg i forhold til vassdragets opprettholdelse i forhold til oppgang av laks/sjørret.

6. juli 1981 søker Trønderlaks AS til NVE om bygging av dam i Laksåvatnet. Tillatelse til dette ble gitt og dammen ble etablert. Den bygges slik at den sperrer for oppgang av fisk i vassdraget. I forbindelse med utførelsen blir godkjente tegninger ikke fulgt helt idet det ble støpt betongdekke i stedet for bruk av plankedekke til sikring av løsmasser. Betongdekket ble etter saksbehandling og befaring likevel senere godkjent.

Trønderlaks søker 6. september 1983 om en utvidelse av konsesjonen fra 200000 til 500000 stk. settefisk.

I forbindelse med denne konsesjonssøknad blir det iverksatt en omfattende saksbehandling. Parallelt med denne retter imidlertid også Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk ved brev av 1. november 1983 en henvendelse til selskapet hvor oppgangsforholdene for laks og sjøaure blir kommentert og det er henvist til at vassdragsloven forutsetter at dammer forsynes med særskilte innretninger for gjennomgang. Det er dette som kommenteres i Trønderlaks AS sitt brev av 4. oktober 1984, jfr. den nå utsendte høringsuttalelse fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Kopi av dette brev vedlegges som bilag 2.

Som det fremgår av brevet finnes det ikke oppgaver over registrerte fangstmengder og/eller annen registrert inntektsbringende omsetning av fangst eller utleie av fiskerettigheter i vassdraget. Dette er etter det mine parter kjenner til i dag også helt korrekte opplysninger. Det vises for øvrig til den påtegning som er gitt av saksbehandler hos Direktoratet den 31. oktober 1984 på brevet.

Den 12. desember 1984 skriver nemlig Fylkesmannen i Sør-Trøndelag i brev til Direktoratet bl.a. følgende:

"På grunn av dambygging i Laksåvatnet går det i dag ikke laks eller sjørret opp i vassdraget. På bakgrunn av de foreliggende opplysninger har en ikke noe å bemerke til konsesjonssøknaden. "

Kopi av dette brev vedlegges, jfr. bilag 3.

Konsesjon blir deretter gitt uten at noen offentlig myndighet forutsetter en endring av utforming av dammer og/eller andre inngrep i forhold til reguleringen og oppgangsmulighet. Den samlede vurdering av den foreliggende dokumentasjon kan derfor ikke konkluderes på annen måte enn at anleggets daværende eier fikk konsesjon med den forutsetning at vassdraget kunne forbli stengt slik det opprinnelig var anlagt i 1981. Denne situasjon har vedvart helt til i dag.

Fylkesmannen viser til at det i senere tid er "innhentet opplysninger lokalt" som hevder at det skulle foregå betydelig oppgang av laks og sjørret til Laksåvatnet i Tverråa. Det har så langt ikke vært mulig å få verifisert disse opplysninger eller hva de består i. Det vises til vedlagte kopi av e-post fra Måsøval av 4. januar 2010. Den er ikke besvart av Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, bilag 4. NVE bes derfor om å fremskaffe eventuell dokumentasjon for disse opplysninger. Dokumentasjonen må deretter forelegges min part for eventuell uttalelse før saken behandles ferdig.

I år 2000 ble Rv. 713 bygd ut. Den eldre brua som utgjorde vegføringen over Laksåvassdraget ble da fjernet og elva er lagt i en ca. 70 m lang kulvert under en betydelig vegfylling. Da Måsøval Settefisk AS kjøpte anlegget i 2004 var inntaksrørene til anlegget knust i forbindelse med vegbyggingen og et stort steinras sperret elveløpet fullstendig idet vannet rant gjennom en steinur av sprengt stein. Det vises til vedlagte billedmontasje som viser vegfyllingen og raset ut i elva, jfr. bilag 5.

Både Statens Vegvesen og NVE ble i denne forbindelse kontaktet og anmodet om å fjerne raset idet dette var nødvendig for å få reparert inntaksrørene samt at det også sperret elveløpet. Slik sett var vassdraget sperret for lakseoppgang selv om det ikke var virksomhet ved oppdrettsanlegget. Verken NVE eller Statens Vegvesen så den gang noen verdi i å fjerne raset og begrunnelsen var at vassdraget allerede var regulert til settefiskvirksomhet og uten oppgang av fisk.

Når det gjelder elvemusling kommenteres at det for Laksåvassdraget som eventuelt uregulert vassdrag også ville være naturlig at elven i lengre perioder kunne være tørrlagt i løpet av sommerhalvåret. Måsøval er også kjent med at det tidligere har vært drevet sagbruksvirksomhet ved utløpet av Laksåvassdraget. I den forbindelse skal det ha vært tredemninger brukt for fløting av tømmer både i Sloelva, Tverråa og Laksåa. I Tverråa finnes det fortsatt rester etter demninger. Hensett til antatt alder på funnet elvemusling er det grunn til å tro at det uansett var svært begrenset oppgang av laksefisk lenge før etableringen av settefiskanlegget fant sted. For øvrig har min klient ingen kompetanse når det gjelder elvemusling og overlater derfor dette spørsmål til NVE med sin kompetanse å vurdere nærmere.

Merknader til Fylkesmannens konklusjon:

Måsøval Settefisk AS driver som navnet sier settefiskproduksjon, noe som også har vært tidligere virksomhet ved anlegget. En vesentlig forutsetning for problemfri drift av anlegget har nettopp vært at det ikke er mulighet for oppgang av anadrom laksefisk i Laksåa. Dette medfører at man har et vesentlig forenklet tiltakssystem for å passe anlegget for sykdom og andre forhold som knytter seg til vannkilde med oppgang av anadrom laksefisk. Skulle Fylkesmannens konklusjon følges vil dette medføre som et minimumstiltak at settefiskanlegget må bygge et UV-

anlegg for vannbehandling. Investeringskostnadene til dette vil anslagsvis ligge i størrelsesorden kr 5 — 6 mill, og med årlige driftskostnader etter dagens kostnadsnivå på ca. kr 500 000,-. Det vises for så vidt til side 12 i søknaden.

Når det ellers gjelder Fylkesmannens merknader i konklusjonen vil også selve ombyggingen av denningen i Laksåvatnet medføre betydelige kostnader uten at dette på det nåværende tidspunkt er kalkulert nærmere. Det vises i denne forbindelse til at søknaden ikke omfatter noen som helst endring verken av reguleringshøyder eller anleggstiltak i Laksåvatnet.

Langvatnet er søkt tilleggsregulert med 2 m som kommer i tillegg til tidligere regulering på 1,5 m. Fylkesmannens innstilling på en maksimal regulering på 2 m inkludert gjeldende regulering har i realiteten ingen mening. En netto tilleggsreguleringshøyde på 0,5 m, kombinert med at det pålegges slipp av minstevannsføring vil i realiteten medføre at anlegget får mindre vannmengder til disposisjon enn det allerede har i sin nåværende driftsrolle.

Skulle utbyggingen utføres etter Fylkesmannens innsigelser vil det ikke være mulig å foreta det omsøkte tiltak.

For Måsøval Settefisk AS synes uttalelsen fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag for det første å være basert på feilaktig historisk bakgrunn og for det annet at Fylkesmannen ikke i det hele tatt har vurdert de økonomiske og praktiske konsekvenser av de innsigelser som er blitt gitt. Høringsuttalelsen fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag bør derfor ikke tillegges vekt ved den videre konsesjonsbehandling.”

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag skriver dette i brev av 23.06.2010:

(...)

”Det er etter Fylkesmannens vurdering ikke tvilsomt at Laksåvassdraget er et vassdrag som både laks- og sjøaure har benyttet som leveområde i tiden før det ble utført tekniske inngrep i vassdraget. Vassdragets navn er også oppklarende i så måte.

Videre finnes det elvemusling i vassdraget. Elvemuslingen er helt avhengig av vertsfisk for å lage nye generasjoner. Det at det finnes elvemusling i vassdraget kan potensielt dokumentere at anadrom fisk har hatt leve- og oppvekstområder i vassdraget. Det finnes imidlertid eksempler på at elvemusling er tilpasset innlandsaure. For eventuelt å belyse saken ytterligere kan det vurderes å innhente en vurdering fra et kunnskapsmiljø eller gjennomføre ytterligere undersøkelse om hvilken musling det dreier seg om.

Det at Laksåvassdraget har vært benyttet til ulike vannbruks- og næringsformål de siste hundre år og fram til i dag, har gjort at oppgangen av anadrom laksefisk i lange perioder har vært hindret. Dette har sannsynligvis ført til at årsklassene av laks- og sjøaure har variert mye i størrelse i årene fram til vassdraget ble helt stengt for oppgang. Delvis og total utestenging av anadrom gytefisk fra vassdraget har utvilsomt hatt betydning for vurderingen av vassdragets betydning som laks- og sjøaurevassdrag. Statistikkene som finnes for vassdrag, som på grunn av inngrep, helt eller i perioder har vært uegnet som leveområde for anadrom laksefisk, er få og upålitelige. Tallene gir sjelden et riktig bilde av et vassdrags naturlige potensiale. Statistikkene som finnes for Laksåvassdraget (Laks- og sjøaurefiske i elvane 1876-1968, Noregs offisielle statistikk A 347) gjengir at det i 1958 ble rapportert fangst av 75 kg anadrom laksefisk (det er ikke skilt på laks- og sjøaure i denne statistikken). I følge Sportsfiskerens leksikon (Gyldendal norsk forlag, 1968, s 2305) framgår det at Laksåvikvatnet har oppgang av sjøaure, og at det er gode muligheter for stor fangst av sjøaure.”

NVEs merknader

Tidligere eier av settefiskanlegget, Trønderlaks AS, fikk i brev av 01.11.1980 konsesjon fra Fiskeridepartementet til produksjon av 200 000 sjødyktig settefisk ved anlegget i Laksåvika.

I 1980, trolig i forbindelse med at en søknad om produksjon på 200 000 sjødyktig settefisk var på høring, skrev Fylkesmannen i Sør-Trøndelag at vassdraget ikke må reguleres slik at alle muligheter for oppgang av fisk blir ødelagt eller på en måte som unødig reduserer verdien av innlandsfisket i Laksåvatnet. Etter en befaring av vassdraget i september 1983 hvor det ble påvist at en dam i utløpet av Laksåvatnet sperrer for oppgang av fisk, rettet fylkesmannen en henvendelse til DVF (Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, nå DN, Direktoratet for naturforvaltning) om lovligheten av dette inngrepet. DVF hadde tidligere fattet vedtak om at vatnet kunne reguleres så fremt oppgangsmulighetene for fisk ikke ble ødelagt. Denne forutsetningen ble imidlertid ikke tatt inn i tillatelsen fra fiskerimyndigheten og dermed heller ikke fulgt opp av tiltakshaver.

Etter det NVE kan se av tidligere dokumenter i saken, fikk man aldri noen avklaring av forhold knyttet til dammen og fiskesperren i Laksåvatnet.

Det som er helt klart er at både Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og DN (tidligere DVF) på et tidlig tidspunkt gav beskjed om at vassdraget ikke måtte reguleres slik at oppgang av anadrom laksefisk ble hindret. Verken Fiskeridirektoratet eller Trønderlaks forholdt seg til dette.

Måsøval Settefisk ønsket i 2006 å legge om utløpet av Laksåa for å vinne areal for utvidelse av settefiskanlegget. NVE fattet i brev av 19.10.2006 vedtak om at omleggingen av elveløpet ikke var konsesjonspliktig forutsatt at den omlagte elven får gå åpen og at oppgangsmulighetene for laks og sjørret ikke reduseres. Det er vanskelig for NVE å ta stilling til om og i hvor stor grad oppgangsmulighetene for laks og sjørret ble påvirket i og med at vi ikke kjenner Laksåa slik den var før omlegging.

Laksåvassdraget er uten tvil et vassdrag med store fysiske inngrep som har ført til at den stedege bestanden av laks og den vandrende delen av ørretbestanden (dvs. sjørrett) har dødd ut. Mangel på egnet vertsfisk og liten vannføring truer elvemuslingbestanden i vassdraget.

NVEs vurdering

Av smittemessige årsaker var det tidligere krav om at vanninntak til settefiskanlegg ikke skulle ha oppgang av anadrom laksefisk (senest i forskriften av 22.12.2004 om drift av akvakulturanlegg (akvakulturdriftsforskriften)). I dag er kravet til sikker vannkilde spesifisert i forskrift om drift av akvakulturanlegg. Mattilsynet (og Fiskeridirektoratet) tillater nå at settefiskanlegg kan ha vannkilde med oppgang av anadrom laksefisk, under forutsetning av at inntaksvannet desinfiseres. Gjeldende akvakulturdriftsforskrift er slik sett helt i tråd med naturmangfoldloven § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

Den tidligere bestemmelsen om vannkilde uten oppgang av anadrom laksefisk har ført til at det i mange vassdrag er bygget fiskesperrer. Dette har ført til reduksjon av laks- og sjørretførende strekning i vassdraget med den konsekvens at stedege bestander av laks og sjørret har blitt redusert eller i verste fall har dødd ut. Bare i de to Trøndelagsfylkene har minst syv vassdrag fått redusert lakseførende strekning som følge av fiskesperre eller dam (demning).

Det har under saksbehandlingen av søknaden fra Måsøval Settefisk AS kommet informasjon om at Laksåvassdraget har hatt oppgang av både laks og sjørret, helt frem til ca. 1980. Dammene som ble bygget i forbindelse med etablering av settefiskanlegget, hindrer oppgang av fisk. Dette har ført til at laksebestanden har dødd ut, og sjørretsmolt som vandrer ut fra vassdraget har ikke mulighet til å

komme opp igjen etter oppholdet i sjøen. Fravær av riktig vertsfisk får konsekvenser for den marginale bestanden av elvemusling som er igjen i Sloelva.

Det er av stor betydning både for sjørretbestanden lokalt, men også for sjørretbestanden regionalt at vassdrag som Laksåvassdraget åpnes for oppvandring av sjørret. Mange vassdrag i Hitra kommune er stengt for oppgang av både sjørret og laks, og det er viktig at så mange som mulig av dem etter hvert blir åpnet for oppgang. For den truede arten elvemusling er det avgjørende at det reetableres gode tettheter av egnet vertsfisk. Selv om NVE mener at det sannsynligvis er laks som er vertsfisk for elvemuslingen i Laksåvassdraget, kan ikke ørret som vertsfisk utelukkes. Dersom elvemuslingen er en "ørretmusling", dvs. parasitterer ørretunger, vil faktorer som begrenser produksjonen av ørret også påvirke rekrutteringen i muslingbestanden. Lave vannføringer, både naturlig og grunnet oppdemming og vannuttak, virker begrensende på produksjonen av ørret i Laksåvassdraget og dermed ev. også på rekrutteringen i elvemuslingbestanden. Tettheten av ørret blir lav, lavere enn det som er nødvendig for å gi en normal og god rekruttering til muslingbestanden. Krav om slipp av minstevannføring i Sloelva vil gi bedre vilkår for både ørret og elvemusling. Stabil og sikker vannføring i Sloelva vil sikre at de få individene av elvemusling faktisk overlever, men over tid vil ikke dette være tilstrekkelig for overlevelse av bestanden. Tilstedeværelse av riktig vertsfisk er avgjørende. Vilkårene i vassdragskonsesjonen gir Fylkesmannen i Sør-Trøndelag hjemmel til å kunne pålegge Måsøval Settefisk overvåking av elvemusling og fisk i vassdraget.

NVE mener at hensynet til det biologiske mangfoldet i Laksåvassdraget tilsier at det ikke kan gis spesiell tillatelse til at vassdraget kan stenges for oppgang av anadrom laksefisk i all fremtid. Vassdraget må på sikt åpnes for oppgang av laks og sjørret. Dette vil også ev. være avgjørende for reproduksjon i elvemuslingbestanden i Sloelva

Med grunnlag i vedtak som ble fattet på 1980-tallet har NVE i behandlingen av søknaden om reguleringer og vannuttak fra Laksåvassdraget konkludert med at dammene i Laksåvatnet og Langvatnet er lovlig bygd. NVE går ut fra at da Måsøval Settefisk AS kjøpte settefiskanlegget var det i den tro at de kjøpte et anlegg med fiskesperre. I NVEs vedtak er det gitt tillatelse til regulering av Laksåvatnet med 2,5 m og Langvatnet med 3,5 m. Det er satt krav om helårlig minstevannføring i Sloelva og i Laksåelva. I konsesjonen er det gitt vilkår som gir fylkesmannen hjemmel til å pålegge Måsøval Settefisk AS å gjennomføre tiltak for å styrke fiskebestandene i vassdraget.

NVE har bedt Måsøval settefisk om å dokumentere hvilke desinfiseringsmetoder som vil være tilfredsstillende dersom fiskesperren fjernes og kostnadene ved etablering av disse. I følge dokumentasjon fra selskapet innhentet fra Artec Aqua AS må det på grunn av høyt fargetall på råvannet installeres både UVanlegg og Ozoneringsanlegg for å få en tilfredsstillende rensing av inntaksvatnet. I følge kostnadskalkylene vil det koste 22 390 000 kr å etablere desinfiseringsanlegget. I tillegg kommer driftskostnadene. Anlegget er anslått til å bruke ca. 940 kWt/år når anlegget er i full drift. Dette er betydelig høyere investeringer enn det som vanligvis kreves for å få etablert tilfredsstillende desinfiseringsanlegg på inntaksvatnet til et settefiskanlegg. NVE har på sin side innhentet opplysninger som tilsier at Måsøval Settefisk ved å ta i bruk moderne resirkuleringsteknologi i stedet for å basere driften på gjennomstrømming, vil bruke mindre vann og dermed vil utgifter til desinfisering bli langt mindre. Anlegget vil samtidig kunne produsere mer fisk på samme vannmengden som i dag.

På det nåværende tidspunkt synes det som om kostnadene forbundet med å desinfisere inntaksvannet er for store til at NVE vil pålegge Måsøval Settefisk AS å åpne vassdraget for oppvandring av anadrom laksefisk. Selskapet blir gitt tid til å utrede muligheten for resirkulering eller andre kostnadsmessig akseptable løsninger. NVE gir derfor Måsøval Settefisk en tillatelse til å opprettholde dammen i Laksåvatnet som fiskesperre i 10 år. I god tid før denne fristen går ut, må selskapet legge frem en

konsekvensvurdering av ulike typer løsninger for vannforsyning og desinfisering og gå i dialog med offentlige myndigheter om dette.

NVE gjør oppmerksom på at disse vurderingene bare gjelder dammen i Laksåvatnet og ikke dammen i Langvatnet.

Konklusjon

Etter en samlet vurdering av å beholde dammen som fiskesperre og innkomne uttalelser, er NVE av den oppfatning at fordelene ved tiltaket på nåværende tidspunkt er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser, slik forholdene i vassdraget framstår i dag. Kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt.

Vi gir derfor Måsøval Settefisk AS tillatelse etter vannressursloven § 8 til å beholde dammen i Laksåvatnet som fiskesperre i en begrenset periode på 10 år fra dette vedtaket er fattet.

Dersom selskapet ikke søker på nytt innen 10 år fra vedtaket er fattet skal fiskesperren fjernes. Selskapet kan ikke påregne å få ny tillatelse og bør i løpet av en denne 10 års perioden bestrebe å finne en tilfredsstillende løsning for rensing av inntaksvann. Teknologiutvikling over tid kan gjøre det billigere å rense vann med høyt humusinnhold. NVE anbefaler også selskapet å vurdere å installere et fullverdig resirkulerings anlegg noe som vil redusere kostnadene ved rensing av inntaksvann. I fjerning av sperre ligger at vassdraget må være åpen for fiskens frie gang, for eksempel ved at minstevannføring slippes i fisketrapp.

For vurdering og gjennomføring av tiltak for å styrke og/eller reetablere fiskebestander i vassdraget, viser vi til post 5 i tillatelsen til reguleringer og vannuttaket fra Laksåvassdraget som gir Fylkesmannen hjemmel til å pålegge tiltak, men likevel ikke adgang til å omgå tillatelsen til å opprettholde fiskesperren de neste 10 år. Post 8 i tillatelsen gir NVE hjemmel til å pålegge terskler og andre biotopjusterende tiltak.

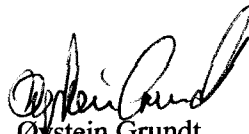
Klage

Denne avgjørelsen kan påklages til Olje- og energidepartementet innen tre uker fra det tidspunkt underretningen er kommet fram til partene, jf. forvaltningslovens kap. VI. En eventuell klage skal begrunnes skriftlig, stiles til Olje- og energidepartementet og sendes inn til NVE. Vi foretrekker elektronisk oversendelse til vår sentrale e-postadresse nve@nve.no.

Med hilsen

Rune Flatby
Avdelingsdirektør

Øystein Grundt
seksjonssjef

Kopi: Hitra kommune, 7240 HITRA
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Postboks 4710 Sluppen, 7468 TRONDHEIM
Sør-Trøndelag Fylkeskommune, Posttuttak, 7004 TRONDHEIM
Mattilsynet, Regionkontoret for Trøndelag, Møre og Romsdal, Felles postmottak,
Postboks 383, 2381 BRUMUNDDAL